

Warren and Pearson: PRICES. 386 S., Pris 25 sh. Chapman & Hall, London 1932.

»A discussion of the law of prices« kalder Forfatteren denne Bog. Økonomer, der er vant til at arbejde med abstrakte Udbuds- og Efterspørgselskurver, vil mene, at denne Angivelse af Emnet svarer meget daarligt til Bogens Indhold. Om exact formulerede Love for Prisdannelsen er der nemlig overhovedet ikke Tale i Bogen. Derimod indeholder den en uhyre Mængde Iagttagelser over Prisbevægelser, udtrykt ved Indekstal særlig for Grupper af Varer, men ogsaa for nogle enkelte Varer. Endvidere foreligger der en Del Beregninger over Produktionsvolumen, dels over noget saa vidtloftigt som hele Verdensproduktionen, endog langt tilbage i Tiden, dels inden for mere begrænsede Omraader og Tidsrum. Hvorledes de Tal, der opereres med, er blevet til, angives ikke, idet der henvises til Specialundersøgelser, som Læserne maa opsøge, hvis han vil kontrolere denne vigtige Side af Sagen.

Bogen bærer i det hele Præg af at være skrevet med et meget bredt Publikum for Øje mere end for Fagfolk. Den synes snarere at være et Indlæg i Døgnets Strid om Pengevæsenets Ordning end en nøgtern Analyse af, hvorledes Priser faktisk har reageret under de eksisterende Samfundsforhold. Betragtet som et saadant populært Skrift er Bogen forsaavidt værdifuld, som den paa særdeles rammende Maade afslører en Række populære Vildfarelser, samtidig med, at den er skrevet saaledes, at enhver kan følge Fremstillingen, men paa den anden Side forenkles Problemerne i en saadan Grad, at nye og skæbnesvangre Vildfarelser nødvendigvis maa opstaa. Det er særdeles prisværdigt at skrive almenfatteligt om økonomiske Spørgsmaal, men det er ikke nok; det, man skriver, maa ogsaa være rigtigt, og mod denne Regel synder Forfatterne altfor hyppigt.

Dette forhindrer ikke, at man kan lære en hel Del af Bogen med Hensyn til, hvorledes Priser har reageret gennem Tiderne, men at opstille nogen egentlig Lov eller Love for denne Reaktionsmaade tillader Materialet sjældent, og de Regelmæssigheder, der kan paavises, maa dels formuleres i saa almindelige Vendinger, at deres praktiske Betydning bliver forholdsvis ringe, dels er de saa afhængige af Samfundsforholdene, at man ikke kan slutte meget af dem med Hensyn til en Fremtid, hvor disse Forhold kan ændres.

Ikke desto mindre er selve Tanken om at iagttage Prisernes Opførsel under de faktisk eksisterende Samfundsforhold formentlig frugtbar, naar Formaalet er at kunne dømme om Priskonstellationen ud i Fremtiden, og det kan heller ikke nægtes, at den historiske Analogis Metode, som Forfatterne gør saa stærkt Brug af i Bogen, paavises at have givet ret gode Resultater, men skal man komme til holdbare Slutninger, maa man bygge paa et ganske anderledes gennemskueligt og fortolkeligt Materiale end saadanne Fiktioner som »the general price level«, »the value of money« eller Bevægelserne i Gennemsnittet af Indekstal for store og uensartede Grupper af Varer.

I Indledningen citerer Forfatterne Lord Kelvin: »When you can measure what you are speaking about and express it in numbers, you know something about it, but when you cannot measure it, when you cannot express it in numbers, your knowledge is of a meagre and unsatisfactory kind.«

Dette er sikkert rigtigt, men Forf. synes at mene, at blot man udtrykker sig i Tal, eventuelt med et Par Decimaler, har man opnaaet denne højere Viden om Tingene uden Hensyn til, om disse Tal er rigtige, d. v. s. hidrører fra en paalidelig Maalen af det paagældende Fænomen.

Warren and Pearson: PRICES. 386 S., Pris 25 sh. Chapman & Hall, London 1932.

»A discussion of the law of prices« kalder Forfatteren denne Bog. Økonomer, der er vant til at arbejde med abstrakte Udbuds- og Efterspørgselskurver, vil mene, at denne Angivelse af Emnet svarer meget daarligt til Bogens Indhold. Om exact formulerede Love for Prisdannelsen er der nemlig overhovedet ikke Tale i Bogen. Derimod indeholder den en uhyre Mængde Iagttagelser over Prisbevægelser, udtrykt ved Indekstal særlig for Grupper af Varer, men ogsaa for nogle enkelte Varer. Endvidere foreligger der en Del Beregninger over Produktionsvolumen, dels over noget saa vidtloftigt som hele Verdensproduktionen, endog langt tilbage i Tiden, dels inden for mere begrænsede Omraader og Tidsrum. Hvorledes de Tal, der opereres med, er blevet til, angives ikke, idet der henvises til Specialundersøgelser, som Læserne maa opsøge, hvis han vil kontrolere denne vigtige Side af Sagen.

Bogen bærer i det hele Præg af at være skrevet med et meget bredt Publikum for Øje mere end for Fagfolk. Den synes snarere at være et Indlæg i Døgnets Strid om Pengevæsenets Ordning end en nøgtern Analyse af, hvorledes Priser faktisk har reageret under de eksisterende Samfundsforhold. Betragtet som et saadant populært Skrift er Bogen forsaavidt værdifuld, som den paa særdeles rammende Maade afslører en Række populære Vildfarelser, samtidig med, at den er skrevet saaledes, at enhver kan følge Fremstillingen, men paa den anden Side forenkles Problemerne i en saadan Grad, at nye og skæbnesvangre Vildfarelser nødvendigvis maa opstaa. Det er særdeles prisværdigt at skrive almenfatteligt om økonomiske Spørgsmaal, men det er ikke nok; det, man skriver, maa ogsaa være rigtigt, og mod denne Regel synder Forfatterne altfor hyppigt.

Dette forhindrer ikke, at man kan lære en hel Del af Bogen med Hensyn til, hvorledes Priser har reageret gennem Tiderne, men at opstille nogen egentlig Lov eller Love for denne Reaktionsmaade tillader Materialet sjældent, og de Regelmæssigheder, der kan paavises, maa dels formuleres i saa almindelige Vendinger, at deres praktiske Betydning bliver forholdsvis ringe, dels er de saa afhængige af Samfundsforholdene, at man ikke kan slutte meget af dem med Hensyn til en Fremtid, hvor disse Forhold kan ændres.

Ikke desto mindre er selve Tanken om at iagttage Prisernes Opførsel under de faktisk eksisterende Samfundsforhold formentlig frugtbar, naar Formaalet er at kunne dømme om Priskonstellationen ud i Fremtiden, og det kan heller ikke nægtes, at den historiske Analogis Metode, som Forfatterne gør saa stærkt Brug af i Bogen, paavises at have givet ret gode Resultater, men skal man komme til holdbare Slutninger, maa man bygge paa et ganske anderledes gennemskueligt og fortolkeligt Materiale end saadanne Fiktioner som »the general price level«, »the value of money« eller Bevægelserne i Gennemsnittet af Indekstal for store og uensartede Grupper af Varer.

I Indledningen citerer Forfatterne Lord Kelvin: »When you can measure what you are speaking about and express it in numbers, you know something about it, but when you cannot measure it, when you cannot express it in numbers, your knowledge is of a meagre and unsatisfactory kind.«

Dette er sikkert rigtigt, men Forf. synes at mene, at blot man udtrykker sig i Tal, eventuelt med et Par Decimaler, har man opnaaet denne højere Viden om Tingene uden Hensyn til, om disse Tal er rigtige, d. v. s. hidrører fra en paalidelig Maalen af det paagældende Fænomen.

Det er ogsaa en Selvfølgelighed, at man ved mere om en Ting, som man kan maale og udtrykke i Tal med minutiøs Nøjagtighed end om saadanne Ting, hvor man maa nøjes med et groft Skøn, men hvis det nu er saaledes, at de fleste økonomiske Fænomener hører til den sidste Kategori, kommer man saa Sandheden nærmere ved at lukke Øjnene for denne Kendsgerning og foregive stor Nøjagtighed i Maalingen?

Som Illustration skal jeg give nogle Eksempler fra den Nøjagtighed, hvorved Forfatterne maaler de forskellige Ting og den Lethed, hvormed de kommer til meget betydningsfulde Resultater.

En Tings Pris, forklarer Forfatterne, beror ikke alene paa Udbud og Efterspørgsel efter denne Vare (hvad er for Resten Udbud og Efterspørgsel, hvorledes finder man andet talmæssigt Udtryk for disse Fænomener end Prisen?), men tillige paa Udbud og Efterspørgsel af Guld. De opstiller derefter følgende Ligning:

$$\frac{\text{Efterspørgsel efter Guld og Udbud af Hvede}}{\text{Udbud af Guld og Efterspørgsel efter Hvede}} = \text{Hvedeprisen.}$$

Forfatterne drager heraf følgende Slutning: »If the supply of gold were doubled, thi price of wheat would be doubled (hvornaar?). If the supply of wheat were doubled, it would halve the price of wheat.«

Ud fra den samme Betragtning kommer Forfatterne til det Resultat ved nøjagtige Maalinger, at Hvede eller Levnedsmidler i det hele taget vilde afgive et næsten fuldstændig fast Værdimaal, mens Guld er den Vare, hvis Værdi svinger mest af alle Varer. Vi har hørt, det er sagt af de gamle, at Guldet er valgt til Værdimaal paa Grund af dets særlige Værdifasthed; nu faar vi altsaa at vide, at det tværtimod er den Vare, hvis Værdi svinger allermost. Dette vises ved Hjælp af nogle Kurver, som angiver en Sammenligning mellem Engrospriser paa de enkelte Varer og et Indeks for Engrospriserne fra 1798 til 1933. Det viser sig nu, at bortset fra det enkelte Aars Svingninger følger Hvedepriserne Engrospristallet meget nøje; da Hvedens virkelige Pris er Forholdet mellem de to Talrækker, vil det ses, at denne bliver uforandret under hele Perioden. Selv Bomuld viser sig — bortset fra Tiden under den amerikanske Borgerkrig — at være en temmelig perfekt Værdimaaler. Læder og Huder, Tømmer og andre Bygningsmaterialer viser sig derimod at være daarlige Værdimaalere, men Guld er dog den ringeste af alle, idet dets Værdi svinger i store Bølger gennem hele Perioden.

At den Omstændighed, at Hvede og Fødemidler i det hele følger Engrospristallet saa nøje, navnlig i ældre Tid, og at det omvendte er Tilfældet med de andre nævnte Varer, hidrører fra, at de to Talrækker med Hensyn til Fødevarer næsten er identiske, idet Korn og Kornvarer var særlig let tilgængelige for Prisundersøgelser og derfor spillede Hovedrollen i Datidens Prisindeks, synes Forfatterne ganske at have glemt. Jeg kan ikke finde noget anstændigt Udtryk til at betegne en saadan Fremgangsmaade.

At finde og maale Pengenes Værdi er for disse Forf. (ligesom for Cand. Niels Lindberg) en smal Sag. Kun er der den Forskel, at medens Lindberg mener, at Leveomkostningerne er det eneste korrekte Udtryk herfor, hævder de to Forfattere, at Leveomkostningerne ikke kan bruges, men at Engrospriserne giver det rette Udtryk for Svingningerne i Pengenes Værdi. Man mistænker, at Grunden hertil er, at kun naar man bruger et saadant Indeks,

faar man visse andre Betragtninger vedrørende Priseniveauets Afhængighed af Guldproduktionen til at passe.

Jo flere Varer, Indekset omfatter, des bedre, hævdes det, men det anses dog at være fuldt tilstrækkeligt at holde sig til nogle faa saakaldte »basic commodities«. Kun naar man holder fast ved denne vilkaarlige Definition af Begrebet Pengenes Værdi, kan man faa Mening i følgende Citat:

»When the value of money changes, it affects prices of certain things at certain points fairly quickly but innumerable prices are unaffected for months or years«.

Arbejdslønnens Købekraft finder Forfatterne ved at dividere Lønindekset med Engrosprisindekset; paa denne Maade kommer man til det Resultat, at Lønnens Købekraft i U. S. A. fra 1840 til 1914 steg med 1,71 pCt. pr. Aar, men Produktionsvolumen pr. capita steg med 1,73 pCt. pr. Aar. Hertil føjes følgende Bemærkninger: »Der er ikke noget mærkeligt i, at Lønnen maa holde Skridt med Produktionen pr. capita. For at kunne forbruge den gradvis stigende Produktmængde er en tilsvarende Stigning i Lønnens Købeevne nødvendig. Den store Stigning i Produktionen kan ikke forbruges af nogle faa Personer, selv om de havde ubegrænset Købeevne; de kunde maaske bruge den forøgede Produktivitet til at bygge Pyramider, hvis Arbejderne vilde vedblive at arbejde«. Man lægge Mærke til den sidste Sætning, der jo ødelægger den øvrige Del af Citatet. Hovedsagen er imidlertid, at da Arbejderne ikke køber »basic commodities« til Engrospriser, men derimod Forbrugsartikler til Detaipriser, samt Bolig, Tjenester o. s. v., maa det dog være Leveomkostningerne, der bliver afgørende for Lønnens Købeevne, og disse faldt gennem den store Prisfaldsperiode i 80erne og 90erne langt fra saa stærkt som Engrospriserne paa »basic commodities«. Hvorledes er det da gaaet med at aftage Produktionen i denne Periode? Forfatterne synes ogsaa ganske at glemme, at Lønarbejderne navnlig i ældre Tid jo kun udgjorde en meget ringe Del af Befolkningen, og endelig er det vel dristigt at ville slutte videre om Lønnen og Produktionsvolumen i U. S. A. paa Grundlag af det statistiske Materiale, der kan føres tilbage til 1840. Hvad omfatter »Produktionsvolumen« forøvrigt? Pyramider og lignende Luksus synes i hvert Fald ikke at være indbefattet.

Forfatterne vender sig mod den Tanke at tilstræbe et fast Indkomstniveau. Med Urette hævdes det, at en saadan Politik vil medføre, at »Foretagsomheden vil blive straffet« i Perioder med stigende Produktivitet, fordi Priserne vil falde; dette vil endog gaa ud over Arbejderne, paastaas det. Til Støtte for denne Opfattelse anføres følgende:

»The wage level in the United States was practically stationary from 1887 to 1898, but prices were declining. The effect on labour was so serious that Bryan's »Cross of Gold and Crown of Thorns« speech dealt with the devastating effect of declining commodity prices on the brow of labour«.

Man maa nok spørge, hvorledes faldende Priser kan genere Arbejderne, naar deres Løn er uforandret; de kan dog højst genere de Arbejdere, der er arbejdsløse, men her maa det crindres, at hvis de faldende Priser var en Følge af øget Produktivitet, er der ingen paaviselig Grund til, at der skulde være Arbejdsløshed.

Jeg skal her slutte mine Prøver paa disse to Forfatteres Økonometri. Det er utvivlsomt rigtigt, at Økonomerne bør maale saa nøjagtigt, som Forhol-

dene tillader, men lige saa rigtigt er det, at de heller ikke bør maale noget agtigere og navnlig, at de ikke af mere eller mindre opdigtede Tal bør henfalde til Fantasteri, og man kan næppe helt fritage disse to saa udmærkede Forfattere for at have gjort sig skyldige i noget saadant.

Jørgen Pedersen.

Hans Glückstadt: KREDITFODENS TEORI. (Henrik Koppels Forlag, København. 1932. 387 S.).

Samme: KREDITFODENS MEKANISME. (Levin & Munksgaards Forlag, København. 1933. 165 S.).

Forfatteren har sat sig den omfattende Opgave i disse to Bøger at udarbejde en helt ny Pengeteori, at opstille et Maal for Pengepolitikken og at anvise de Midler, hvorved dette Maal kan naas. Den nye Pengeteori, Totalitetsteorien, gaar i Hovedtrækkene ud paa følgende:

Priserne er Udtryk for Ombytningsforhold mellem Penge og Varer og kan altsaa ændre sig, enten fordi Varemængderne forandrer sig, eller fordi Pengemængden bliver en anden. Der er altsaa i Prisniveauet et Element af Vareværdi og et Element af Pengeværdi, og en Ændring i Prisniveauet kan derfor enten skyldes en forandret Pengeværdi eller en Ændring i det objektive Vareværdiniveau. Det vil heraf ses, at Forf. ikke opfatter Pengeværdien som Prisniveauets Reciprok, men indfører et helt nyt Begreb for Pengeværdien. En Vares objektive Værdi er bestemt af det Arbejdsoffer, der er forbundet med den til Vares Fremstilling fornødne Arbejdsindsats, og det objektive Vareværdiniveau fremgaar følgelig af Forholdet mellem det totale Arbejdsoffer og den totale Varemængde. Det objektive Vareværdiniveau falder altsaa med stigende Produktivitet og omvendt, og saadanne Svingninger fremkalder tilsvarende Ændringer i det almindelige Prisniveau. Forandringer i dette kan imidlertid under Pengeøkonomi ogsaa have en anden Aarsag, nemlig Svingninger i Pengeværdien, saaledes som Forf. opfatter dette Begreb.

Efter et Felttog mod Kvantitetsteorien og efter en Undersøgelse af Pengebehovet ud fra Kassesynspunktet og af Pengetilbuddet, den totale Pengemængde, opstiller Forf. sin Teori for Pengeværdien. Pengeværdien er bestemt efter den for alle Varemærker gyldige Grundlov, at Prisen er bestemt af Forholdet mellem Efterspørgsel og Udbud. Pengeværdien er altsaa lig med Forholdet mellem Pengebehovet og Pengemængden. Dens Reciprok kaldes Kreditprisniveauet, og da dette og det objektive Vareværdiniveau er Prisniveauet, opløst i dets to Bestanddele, er følgelig (?)

$$P = P_1 \cdot P_2,$$

hvor P er det almindelige Prisniveau, P_1 Kreditprisniveauet og P_2 det objektive Vareværdiniveau.

Hvad angaar Maalet for Pengepolitikken, slutter Forf. sig til Lindahl. Prisniveauet bør variere omvendt med Produktiviteten, eller, omsat paa Forf.s Sprog: Der bør kun forekomme saadanne Svingninger i Prisniveauet, som skyldes Ændringer i det objektive Vareværdiniveau, P_2 , hvorimod Forandringer i P , der skyldes Svingninger i Kreditprisniveauet, P_1 , skal udelukkes. Da P_1 er Pengeværdiens Reciprok, er følgelig Kreditprisniveauet (P_1) = $\frac{\text{Pengemængden}}{\text{Pengebehovet}}$. For at sikre sig et konstant Kreditprisniveau gælder det